

CZU 027.52(478-25):655.4(478)=135.1

„DIMINEȚILE CĂRȚILOR”
ȘI EDITURILOR
DIN REPUBLICA MOLDOVA
LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
„B.P. HASDEU”

*Elena TARAGAN, doctoranda USM,
șef sector Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

În perioada 15-22 aprilie 2024, în cadrul inițiativei „Diminețile cărților”, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a organizat întâlniri ale bibliotecarilor din rețeaua BM și ale colegilor din bibliotecile școlare cu cele mai importante edituri din Republica Moldova, pentru a le cunoaște mai bine istoria, parcursul, abordarea, politicile, principiile și oferta editorială.

În deschiderea inițiativei, dr. Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, a menționat că aceste întâlniri se vor finaliza cu o zi importantă pentru noi – Ziua Cărții și a Drepturilor de Autor și Ziua bibliotecarului:

„Debutul acestui eveniment nu se putea produce altfel decât cu Editura Litera – prima editură apărută după proclamarea

independenței Republicii Moldova. Avem pe rafturile noastre o ofertă destul de generoasă cu cărți de la această editură. Întrucât bugetele bibliotecii se reduc, suntem în dilema de a evalua raportul cost-beneficiu, de a ști pentru ce cărți anume să optăm. Editura Litera acoperă un spațiu tematic foarte vast, oferă cărți de referință, enciclopedii, dicționare, venind totodată în sprijinul elevilor și profesorilor cu cărți din programa școlară și nu numai”.

Anatol Vidrașcu, directorul-fondator al Editurii Litera, relatează:

„Când a început destrămarea imperiului sovietic, această construcție dovedindu-se foarte șubredă, fiecare și-a ales domeniul pe care-l știa. Fiind editor de meserie, nu-mi rămânea decât să mă ocup mai departe de carte. Bibliotecile erau foarte sărace, având cărți tributare ideologiei sovietice. Era nevoie de o intervenție urgentă pentru completarea fondurilor de carte. Și, într-o perioadă destul de scurtă de timp, am făcut 500 de titluri în colecția «Biblioteca școlarăului», pe care le-am difuzat în librăriile din Republica Moldova, ajutați fiind și de Guvernul României.

Fiul meu mai mare terminase Liceul „Andrei Șaguna» din Brașov și, volens nolens, a trebuit să continui ceea ce am început și am fondat împreună o editură în România, numind-o exact ca și aici – Litera. O limbă începe cu... litera. Suntem două state diferite deocamdată, dar suntem aceeași țară, și țara a fost aceea care ne-a salvat. Asta pentru că au început să editeze, și aici și acolo, și să tipărească, mai ales aici, foarte multe titluri. În câțiva ani, am ieșit pe locul întâi între toate editurile din România. Și, timp de vreo 16 ani, ne menținem pe același loc, absolut detașat. În sensul acesta, suntem imbatabili. Nu pot să spun că suntem cea mai bună editură, dar în mod cert este cea mai mare, după toți parametrii: după numărul de angajați, după numărul de titluri, după tiraje și, respectiv, după impozitul pe care îl plătim statului. Visul meu de a edita cărți în Republica Moldova s-a întregit în România”.

De-a lungul anilor, Editura Litera a editat aproximativ 17000 de cărți. „Am pornit de la faptul că suntem izolați și că trebuie să edităm absolut din orice domeniu”, spune Anatol Vidrașcu. Colaboratorii editurii au publicat Enciclopedia „Britannica” în limba română, în 16 volume; au lucrat aproape 18 ani ca să facă cel mai mare Dicționar al Limbii Române, editat inițial într-un volum, iar apoi fiind dezvoltat în 12 volume, adăugându-i-se și ilustrații.

Anatol Vidrașcu afirmă că avem norocul să avem în Republica Moldova o școală foarte bună de ilustratori de carte și graficieni.

Un alt principiu după care s-a condus Editura Litera a fost să nu facă ediții sporadice: instituția încearcă să dezvolte colecții, ceea ce este un lucru foarte important pentru biblioteci și pentru colecționarii de carte. De aceea, colecțiile au fost dezvoltate și continuă să se diversifice. Spre exemplu, opera lui Jules Verne a fost editată în 60 de volume. O realizare foarte importantă a fost faptul că editura s-a orientat spre copii, „și asta a fost o jumătate de editură”, afirmă Anatol Vidrașcu. În colecția de „Lecturi școlare”, recomandată de programul școlar, au apărut 64 de titluri:

„Pot să vă spun absolut fără nicio laudă că așa ceva n-a apărut în spațiul românesc niciodată. Eu simțeam lipsa cărților românești când eram student; mă duceam la Moscova și la Leningrad și cumpăram rafturi întregi de carte, care erau extrem de prost ilustrate, hârtia fiind foarte proastă. Am încercat să facem, pentru prima oară în istoria editurilor românești, ediții foarte bine ilustrate, care au fost folosite de generații întregi.

Am încercat întotdeauna să fim cu jumătate de pas înaintea celorlalte edituri. În această epocă trebuie să fim conștienți că mijloacele de redare a conținutului se schimbă. Mii de cărți de pe rafturi pot fi adunate pe un stick. Am început să facem și ediții digitale a cărților tipărite. Următorul pas și unul decisiv a fost acela că am început să facem cărți audio. Avem acum platforma Voxa, unde adunăm nu doar cărțile noastre, dar și ale altor edituri care au acceptat invitația. Sunt 12000 de titluri de carte românească și vreo 68000 de titluri de carte în limba engleză.”

Anatol Vidrașcu a menționat, totodată, un aspect privitor la legislația din Republica Moldova, potrivit căreia, dacă editura face o donație, trebuie să plătească impozit pe acea donație, ceea ce descurajează trecerea cărților din depozitele editurilor pe rafturile bibliotecilor.

Oleg Cazacu, manager pe vânzări la Editura Litera, a destăinuit că se află într-o relație foarte constructivă cu bibliotecarii, a fost aproape în toată țara, studiind oferta lor de carte, venind cu propuneri, reușind uneori – prin alegerea cărților adecvate pe mai multe segmente – să soluționeze împreună problema lipsei

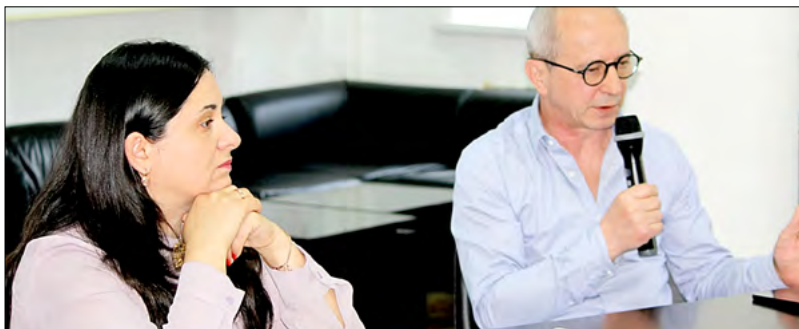
cititorilor. Oleg Cazacu spune că a observat că nu cei mari îi aduc pe cei mici la bibliotecă, ci invers. Totodată, dumnealui susține că în Republica Moldova se citește foarte bine, lucru pe care-l știm și noi, bibliotecarii.

Oleg Cazacu a prezentat o serie de cărți și colecții ale Editurii Litera. Colecția „Lecturi școlare ilustrate” (unde îi avem pe Creangă, Caragiale, Eminescu, Agârbiceanu etc.) este îngrijită de pictorul Simion Zamșa. Reprezentantul editurii susține că, de regulă, îi place să le propună bibliotecarilor cărți cu activități, de obicei foarte utile în lucrul cu cititorul. A menționat cărțile *Zece idei care pot salva planeta*, *Cartea căreia nu-i plăceau copiii*, *Marea carte despre emoții*, *Te iubesc așa cum ești*, *Prietenul la nevoie se cunoaște*, *Mă iubesc așa cum sunt*, *Fii perseverent*, *Fii onest*. O carte recent editată este *1000 de mijloace de transport*. De asemenea, au fost menționate cărți cu tematica Europei. O altă carte recomandată a fost *Povești despre animalele lumii* – 138 de povești fără violență. *Enciclopedia copilului deștept* conține 20 de întrebări și răspunsuri la diverse teme. *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova* este editată în 10 volume, autorii fiind Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, și echipa lui Octavian Țicu. Au fost prezentate și alte cărți cu subiect istoric. O altă carte recomandată pentru lucru cu copiii este *Fundamentele educației pozitive*, iar cea mai vândută carte la Editura Litera este *Cel mai fericit bebeluș din lume*.

Oleg Cazacu a mai prezentat cărțile dedicate lecturilor școlare pentru gimnazii și licee. A prezentat de asemenea bestsellerul

Manualul lecturii cu voce tare și Clubul micilor genii. Colecția „Mici eroi” include 80 de cărți despre cei mai renumiți oameni și contribuția lor, pe înțelesul copiilor. În continuă apariție este colecția nouă „Prima mea bibliotecă”. De asemenea, Oleg Cazacu a menționat că în Republica Moldova sunt destul de solicitate cărți la tema Holocaustului. Editura Litera are vreo 11 cărți pe această tematică, spre exemplu *Violonista de la Auschwitz* sau *Camerista*. În prezentare au fost incluse și câteva cărți de dezvoltare personală, bestsellerul fiind *Cel mai bogat om din Babilon*. A fost cunoscută celor prezenți și colecția *Descoperă filosofia*, care povestește despre fiecare filosof într-o carte separată. O nouă colecție va include toate cărțile lui Jules Verne, coperta reproducând edițiile originale, incluzând versiunea completă a romanului *Copiii căpitanului Grant* (în 3 volume) și *Insula misterioasă* (în 3 volume).

La cea de-a doua întâlnire din cadrul suitei de întâlniri ale bibliotecarilor cu cele mai importante edituri din Republica Moldova a fost prezent Gheorghe Erizanu, directorul fondator al Editurii Cartier.

Gheorghe Erizanu a făcut o succintă prezentare a celor mai importante colecții ale editurii. Totodată, a menționat că editura vinde cărți atât în Republica Moldova, cât și în România; face lansări ale noilor apariții la Librăria din Centru, în fiecare joi; organizează Zilele Literaturii Române, precum și clubul de carte #diez și Librăriile Cartier.

Prima colecție prezentată de Gheorghe Erizanu a fost cea dedicată copiilor – „Cartier codobelc”. Directorul editurii a afirmat că, spre deosebire de Republica Moldova, unde literatura pentru copii a fost importantă și a fost scrisă de autori notorii, în România literatura pentru copii era considerată literatură de mâna a doua și scriitorii importanți evitau să scrie texte pentru copii. Editura Cartier a propus scriitorilor importanți din România să scrie texte pentru „Colecția codobelc”, căutând după aceea ilustratori pentru aceste texte. Așa a apărut cartea lui Robert Șerban. Apoi au apărut *Regele piticuț* de Radu Vancu, cu ilustrații Irina Dobrescu; *Cofetăria* de Lavinia Braniște, ilustrată de Mihaela Paraschivu; *Anunțuri hazlii pentru părinți și copii* de Ionela Hadârcă, ilustrată de Irina Dobrescu. De asemenea, în colecția respectivă au apărut clasicii noștri ilustrați.

„Colecția Rotonda” este o colecție de literatură română contemporană. Gheorghe Erizanu a afirmat că o editură se impune prin politicile ei, prin selecția cărților pe care o face, majoritatea scriitorilor fiind din România și din Republica Moldova. Printre titluri, Gheorghe Erizanu a menționat *Tagliatelle allegro* de Mina Decu, *Scrisoare din savană* de Péter Demény (care scrie în maghiară și în română), *Daphnia* de Dumitra Râșnoveanu (care vorbește despre realitățile din anii '90 din Republica Moldova, conținând inclusiv nume concrete), *Sfârșitul lumii e un tren* de Daniela Rațiu (despre Holodomorul din

Ucraina, apoi despre foametea din Basarabia și din Moldova de peste Prut, la bază fiind scene din *Cartea foametei* de Larisa Turea). A mai fost menționată cartea basarabeanului Vasile Gribincea *Coerența labirintică* ș.a.

O altă colecție prezentată de Gheorghe Erizanu este „Biblioteca deschisă”, care este axată pe traduceri din literatura universală. Au fost menționate titlurile *Tenebre* de Paul Kowczak, care vorbește despre colonia belgiană Congo din Africa, cartea fiind foarte bine primită de critica literară franceză; *O îmbrățișare insuportabil de lungă* de Ivan Vîrîpaev, dramaturgul polonez de origine rusă, montat și foarte în vogă în Occident; *1979* de Christian Kracht. De asemenea, editura a scos cele patru romane ale lui Serhii Jadan, unul dintre cei mai interesanți scriitori ucraineni, care scria în ucraineană și până în 2014, și după 2014, și după 2022; *Recreații* de Iuri Andruhovici, un alt scriitor ucrainean important din generația '80; *Jurnalul pandemiei* de Gonçalo M. Tavares etc.

Prin „Cartier de colecție”, editura și-a propus să-i scoată în prim-plan pe cei mai importanți scriitori și să demonstreze că cartea de poezie este o carte căutată. Unicul prozator care a intrat în această colecție este deocamdată Marcel Proust cu al său roman *În căutarea timpului pierdut*. În decurs de 3 ani au fost editate cele 6 volume ale romanului, în noua traducere a lui Cristian Fulaș. De asemenea, directorul editurii a specificat că Marcel Proust a scris foarte inegal, că fiecare volum este scris într-o altă stilistică și e bine că, o dată la 50 ani, în literatura română apar traduceri noi.

În aceeași colecție a apărut *Un secol de poezie română scrisă de femei* (în 3 volume), o antologie alcătuită de Alina Purcaru și Paula Erizanu; Ștefan Manasia, un scriitor din generația 2000; Ruxanda Cesereanu, scriitoare din generația '90; Magda Cârnecki – poeta optzecistă; Judith Meszaros, care a scris poezii în anii '90, iar apoi a dispărut într-un azil de alienați; Cosmin Perța, Robert Șerban, Radu Vancu, Claudiu Komartin, Dan Coman ș.a.

O altă colecție menționată de directorul editurii este „Cartier popular”, care include: *Fragmente* de Arthur Suciu (un filosof din Suceava, care predă la Universitatea din București), *Ginta Latină* de Ion Druță, *Orașul promis* de Valentina Șcerbani, *Povestea domniței Marina și a basarabeanului necunoscut* de Tatiana Niculescu (care vizează realitățile din Basarabia și din România din anii '90, autoarea fiind una dintre cele mai prolifiche scriitoare române), *Legată cu funia de pământ* de Lorina Bălțeanu (inclusă în Programului de lectură „Chișinăul citește” din anul 2024), *Subiectiv. Prima dată* (care include cele mai bune eseuri din concursul „Subiectiv” organizat de Moldova.org), *Imagine. Imaginar. Reprezentare* (coord. de Nina Corcinschi), romanele Tatianeii Țăbuleac, care este una dintre cele mai traduse scriitoare din Republica Moldova.

Următoarea colecție prezentată a fost „Cartier istoric”. Gheorghe Erizanu a menționat *Pogromul* în traducerea lui Cristian Fulaș, *Cartea foametei* de Larisa Turea (în baza căreia Teatrul Republican „Luceafărul” a montat recent spectacolul 1946), *Basarabia în componența Imperiului Rus (1812-1917)* de Andrei Cușco și Victor Taki (în 2012, cartea a apărut la o editură din Rusia), *Diplomația Vechiului Regat (1878-1914)* de Rudolf Dinu (care include documente diplomatice ce stau la baza creării statului român), *Politică și geopolitică* de Oleg Serebrian, *Chișinăul și Sfatul Țării* de Iurie Colesnic, *Eutopia* de Liviu Neagoe ș.a.

O altă colecție expusă în cadrul întâlnirii a fost „Cartier dicționar”. Aici, Gheorghe Erizanu a prezentat *Istoria Limbii Române* de Dan Ungureanu, un lingvist din Timișoara care a predat în Occident. În cartea sa, Dan Ungureanu vorbește despre faptul că limba română nu apare din limba latină, ci din diferite regiuni ale Italiei de Nord.

Prezentarea colecțiilor s-a încheiat cu „C(ART)ier”, în care putem găsi o serie de albume de fotografie și pictură de Andrei Negură, Véronique Popinet, Eleonora Romanescu. A fost menționată și lucrarea *Moldova. Oameni, locuri, bucătărie și vin* de

Angela Brașoveanu (ediția română a cărții fiind premiată la Paris), *Biblia etiopiană* de Kebra Nagast, *Alexei Șciusev, un arhitect al stilului imperial stalinist* de Dmitri Hmelnițchi (un istoric rus stabilit în Germania) ș.a.

În încheiere, Gheorghe Erizanu a amintit celor prezenți de „Noaptea cărților deschise”, când au loc reduceri substanțiale la cărțile Editurii Cartier.

În a treia zi a evenimentului „Diminețile cărților”, la o întâlnire cu bibliotecarii a venit scriitoarea Moni Stănilă, redactorul-șef al Editurii Prut. Evenimentul a fost moderat de dr. Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”.

Moni Stănilă a ales să prezinte o serie de titluri recente și cele care urmează să fie lansate, menționând totodată că mulți dintre autorii publicați la Editura Prut au devenit laureați ai Concursului de debut în literatură organizat de Biblioteca Municipală.

Anul trecut, editura a împlinit 30 de ani de la înființare. Moni Stănilă a trecut în revistă colecțiile importante ale editurii. În colecția „Prima mea bibliotecă” găsim literatură clasică: atât autori

străini, cât și autori români. O colecție nouă a fost lansată în 2021, prin care editura încearcă să recupereze romanele lui Nicolae Esinencu, unul dintre cei mai spectaculoși prozatori ai sfârșitului de secol al XX-lea de la noi, susține Moni Stănilă. E vorba de cărțile *Evreii*, *Doc* și *Vin chinezii*.

A fost, de asemenea, prezentată și o carte necesară pentru memoria noastră – a treia ediție a volumului *În gura foamei* de Alexei Vakulovski, o carte care a avut o istorie aparte, pentru că a fost scrisă de foarte mulți ani, dar a apărut mai târziu, la zece ani după ce în baza ei s-a montat un spectacol la Teatrul Național

„Mihai Eminescu” (*Copiii foametei* în regia Luminiței Țăcu). Alexei Vakulovski a făcut interviuri cu supraviețuitorii foametei, și-a lăsat propria personalitate deoparte și a redat aceste experiențe într-o carte cutremurătoare, dureroasă, greu de citit.

O altă publicație expusă în atenția celor prezenți a fost *Lidia Kulikovski. Biblioteca de mâine*, realizată de Maria Pilchin și Dumitru Crudu. Moni Stănilă a vorbit și de antologia realizată de Dumitru Crudu *Războiul mi-a luat tot*, care cuprinde interviuri, texte de proză, poezie, dramaturgie ale autorilor ucraineni (toate scrise după 2022).

O altă colecție recentă este „Teritorii”, care începe cu *Tu ești rusul cel bun* de Maria Pilchin. Tot aici apare *Făină de oase. Carne de tun* de Mitoș Micleușanu, unul dintre cei mai interesanți și prolifici artiști basarabeni, afirmă Moni Stănilă. Deja sunt pregătite pentru tipar patru titluri noi: *Doamne* de Dumitru Crudu, *Maria și arma* de Irina Nechit, *Poezia rock* de Alexandru Vakulovski, *După acel stâlp* de Angelina Popovici.

Primul titlu din colecția „Pulsar” a fost *Fă ceva tată* de Augustina Visan. Moni Stănilă a menționat și apariția volumului de poeme *Bayraktar* de Marin Postu, o carte ca un jurnal, scrisă

cu foarte multă măiestrie. În această colecție urmează să apară volumul tinerei poete Valeria Coțofană.

A fost menționată și o carte importantă pentru iubitorii de muzică. Este vorba de *Caietele pentru acordeon, vioară și pian* de Eugen Doga. Sunt și cărți care apar în afara colecțiilor, cum

ar fi romanul *Cu romanul în vacanță* de Grigore Chiper (inclus în Programul „Chișinăul citește”, ediția din 2024), o carte de proză scurtă foarte diferită de peisajul literar prezent, susține Moni Stănilă. De asemenea, a fost menționat romanul *Răutatea răutăților* de Mihaela Perciu.

Moni Stănilă a făcut cunoscută celor prezenți și o traducere nouă a romanului *1984* de George Orwell. De asemenea, la această editură au apărut poemele lui Vasile Romanciuc, Grigore Vieru, urmează să apară cartea Elenei Farago (o poetă care până și în anii '80 era în programa școlară). O carte pentru copii a fost *Căsuța din pădure* de Ianoș Țurcanu cu ilustrații de Stela Damaschin-Popa.

O realizare importantă a Editurii Prut la 30 de ani de la înființare este antologia *Cartea Prutului*, realizată de Moni Stănilă. Aceasta conține poeme despre râul Prut ale poezilor care au lucrat în decursul celor 30 de ani cu editura: de la clasici până la poezii tineri, de la Vasile Romanciuc până la Maria Ivanov, de la Nicolae Popa și Irina Nechit până la Maria Pilchin și Ivan Pilchin, de la Augustina Visan și Dumitru Crudu la Alexandru Vakulovski – toți sunt prezenți cu poeme care, direct sau aluziv, fac referire la râul Prut.

A mai fost menționată colecția „Arte”, în care au apărut lucrările lui Mihai Grati, Andrei Gamarț, Ghenadie Popescu. Editura Prut este în așteptarea editării unei lucrări de doctorat dedicată poeziei basarabene de după anii '80, semnată de Ana Pușcașu, o scriitoare care predă la universitatea din Cracovia. În colecția „Platforma” va apărea romanul *Alexis Zorba*, de Nikos Kazantzakis. În pregătire este un nou roman de Vlad Grecu, care a studiat inginerie și prin asta oferă o notă distinctivă și originală textelor sale.

În cadrul întâlnirii, s-a pus în discuție viitorul cărții în lumea digitalizării. Moni Stănilă a afirmat că mai mult decât cartea electronică este preferată cartea audio. Dar, cu toate acestea, cartea valorează și ca obiect. Mulți preferă deocamdată cartea tipărită, dar dacă e să vorbim de cititori, ei întotdeauna au fost o categorie de nișă, susține Moni Stănilă. În acest context, redactorul-șef al Editurii Prut a vorbit despre cultura impresionantă a lecturii pe care o au islandezii. În țările nordice, bestsellerurile nu pătrund. În Islanda e obligatoriu ca, din zece membri ai familiei, unul să aibă o carte publicată. Când au o oră de lumină iarna, islandezii fac cluburi de carte. Pentru islandezi, bibliotecile sunt cafenelele lor, menționează Moni Stănilă.

Totodată, s-a pus problema acceptării cărților realizate cu inteligența artificială. Redactorul-șef al Editurii Prut s-a declarat total împotriva. Inteligența artificială este utilă dacă ne ajută în medicină, în depistarea unor boli în fază timpurie sau în construcții, la ridicarea caselor rezistente la cutremure, dar în literatură și artă aceasta este o armă împotriva creativității umane, a talentului uman „și nu cred în astfel de cărți”, susține Moni Stănilă.

Cea de-a patra întâlnire din cadrul evenimentului „Diminețile cărților” la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a fost cu Editura Știința, reprezentată de scriitorul Mircea V. Ciobanu, redactorul-șef al editurii. Evenimentul a fost moderat de dr. Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”.

Ținând în mână un volum de Matei Vișniec, Mircea V. Ciobanu a început discursul cu o mărturisire: „Eu tipăresc cărțile pe care aș vrea să le citesc”. Totodată, Mircea V. Ciobanu a precizat că la Editura Știința autorii se invită. Cu un umor nițel macabru, redactorul-șef al editurii a afirmat că pentru a intra în colecția „Moștenire”, trebuie să mori. Aceasta este o colecție de bibliotecă. Cine mai citește două volume de Nicolae Bălcescu în lumea noastră grăbită? Dar, atunci când cineva întreabă cum se demonstrează unitatea neamului românesc, Mircea V. Ciobanu afirmă că preferă să îi scoată pe doi prieteni: unul din Basarabia, Alecu Russo, și altul din Valahia, Nicolae Bălcescu – niște tineri entuziasmați care au venit și au adus o parte cultural-occidentală în Principatele Românești și, pe de altă parte, au făcut revoluția de la 1848. Tot ei

au făcut unirea de la 1859 și tot ei au pus bazele literaturii române culte, spune Mircea V. Ciobanu.

Primele două volume din „Moștenire” reprezintă ediția de publicistică a lui Constantin Stere. O lucrare absolut inedită pentru editură este *Viața lui Constantin Cantemir* scrisă de Dimitrie Cantemir. Volumele 99 și 100 cuprind ediția Leonid Dimov, unul dintre marii poeți ai postbelicului românesc, în bună parte ignorat, tocmai pentru motivele pentru care editura a creat această colecție. „Includem aici autori care în România au fost ignorați pentru că au fost basarabeni, iar în Moldova sovietică au fost ignorați pentru că erau români”, spune Mircea V. Ciobanu. Leonid Dimov îndeplinește perfect ambele condiții, este un poet extraordinar și teoretician al curentului oniric. Volumele numerotate cu 101, 102, 103 cuprind, în continuare, publicistica lui Constantin Stere. Astfel, colecția „Moștenire” recuperează clasicii literaturii române, oferind carte de patrimoniu și carte de bibliotecă.

O altă colecție relativ recentă este pandantul contemporan la colecția „Moștenire” – „Antologia prozei scurte”. Ultima apariție este cea a lui Nicolae Popa cu *Vidra în apele cerului*. O carte foarte aplaudată este *Vizită în casa unui bărbat în absența soției sale* de Adriana Bittel, redactorul-șef al editurii recomandând-o oricui care vrea să guste literatura ca deliciu. Reținem, de asemenea, *Caravana cinematografică și alte proze scurte* de Ioan Groșan, *Catastrofa* de Liviu Rebreanu, *Camera de alături* de Paul Goma, povestirile vânătoarești ale lui Aureliu Busuioc, *Magdalena* de Vlad Ioviță. Despre *Muzicanții din Flutura* de Dumitru Crudu, Mircea V. Ciobanu a mărturisit că a bătut palma cu autorul să-i facă o selecție și a ieșit această carte, pe care și majoritatea criticilor au apreciat-o ca fiind impecabilă.

O colecție nouă, „Memoriile Basarabiei”, vine în continuarea colecției „Pagini despre Basarabia”. Aceasta constă din readucerea în spațiul nostru a unor texte despre Basarabia scrise în interbelic. Aici a fost menționată *Îți scriu din Chișinăul alb* de George Dorul Dumitrescu. O carte pe care Mircea V. Ciobanu a ținut să o scoată în evidență e *Paisie, starețul mănăstirii Neamțului* scrisă de preotul rus Serghe Cetverikov. Cu referire la aceasta, Mircea V. Ciobanu a menționat romanul lui F. Dostoievski *Frații Karamazov*, unde, dacă ne amintim, în primele pagini îl avem pe duhovnicul lui Alioșa, starețul Zosima. Dostoievski dedică un aliniat de o pagină pentru a descrie ce este starețul unei mănăstiri, pentru că starețul

nu este administratorul, ci duhovnicul suprem, cel care îți ia toate durerile, îți ia voința și ți le întoarce reconvertite cu explicațiile de rigoare, un tată spiritual absolut. Dostoievski spune că în Orient și în Occident institutul stăreției este bine cunoscut, la noi însă timp secole nu a fost și l-a adus aici Paisie Velicicovsci.

Mircea V. Ciobanu a continuat prezentarea cu colecția „Câmpul de lectură”, care are în spate ideea ascunsă să devină începutul bibliotecii oricărui elev. În școală se studiază genuri, specii sau curente literare. Totodată, întotdeauna discutăm despre anumite evoluții în literatură. Poezia clasicistă și-a construit demersul pe perfecțiune, și ne întrebăm de ce apare romantismul, apoi realismul, modernismul – există între ele diferențe justificate, inclusiv estetic sau, în primul rând, estetic decât social. Ei bine, cărțile acestea vin împreună cu texte. Avem aici *Momente, schițe, nuvele psihologice* de I.L. Caragiale (deși proza umoristică și proza sa psihologică par a fi scrise de doi scriitori diferiți), antologia *Proza scurtă: nuvela, povestirea, schița* (alcătuită de Grigore Chiper), antologia *Poezia românească modernistă* (alcătuită de Alexandru Burlacu), *Proza romantică românească*, *Avangarda literară românească* etc.

O altă colecție este „Antologia unui autor”. Ideea acestei colecții este de a face o selecție din autorii noștri, dar cu cele mai reușite creații. „În viziunea mea, toate textele acestea sunt acoperite cu aur”, afirmă Mircea V. Ciobanu. Fiecare carte din această colecție este o fasciculă care să poată fi digerată de cititorul grăbit de astăzi. Acesta e mecanismul prin care începe lectura: cititorul, odată convins, va continua. Aici găsim textele lui Aureliu Busuioc, Vasile Romanciuc, Arcadie Suceveanu, Mircea Cărtărescu, Iulian Filip, Alexandru Mușina ș.a.

De asemenea, Mircea V. Ciobanu a prezentat *Antologia poeziei românești din Basarabia din toate timpurile* (adică, de la 1790). Prima carte de poezie din tot spațiul limbii române a fost cartea lui Ioan Cantacuzino, *Poezii noo*, care a fost tipărită la Dubăsari de o tipografie românească adusă din Carpați. O lucrare importantă

este *Antologia poeziei românești după 1945*, cu o selecție riguroasă realizată de Ion Pop.

În ceea ce privește proiectele viitoare, la Editură Știința vor apărea: *Proză românească de la origini până în prezent*, unde va intra și *O alergare de cai* de Costache Negruzzi. Urmează Axinte Frunză, Ștefan Bănulescu, *Moștenitorii* lui Mircea Nedelciu – cel mai bun prozator al generației optzeciste ș.a.

Cea de-a cincea întâlnire din cadrul evenimentului „Diminețile cărților” la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a avut loc cu Editura Arc, reprezentată de Viorica Ela-Caraman și Maria Pilchin. Evenimentul a fost moderat de dr. Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”.

Viorica Ela-Caraman a afirmat că Editura Arc împlinește în toamna acestui an 30 de ani de la fondare și a crescut vertiginos de la ediții mai mult pedagogice la ediții fundamentale pentru identitatea noastră. Editura este foarte cunoscută pentru *Dicționarul Explicativ Ilustrat al Limbii Române*, cel mai mare dicționar al limbii române de acest tip. De asemenea, editura a rămas în istoria editorială din Republica Moldova prin, mai ales, colecția albumelelor de artă. Este unică în peisajul editurilor prin colecțiile pentru copii, care sunt de fiecare dată în pas cu timpul, în pas cu nevoile cititorului, cu interesul lui. „Astăzi, avem ca-n palmă civilizația europeană, către care tindem, grație statutului nostru ușor vulnerabil

și întârziat, avem această alternativă de a alege exact edițiile care să ne priască cel mai mult dezvoltării, care să ne ajute să depășim etapele pe care alții le-au parcurs”, a spus Viorica Ela-Caraman, care a prezentat mai întâi colecțiile editurii din ultimul an. „Ne-am concentrat pe ediții aduse de pe piața europeană, pe enciclopedii pentru copii”, adaugă reprezentantul editurii. Sunt ediții care separă conținuturile enciclopedice în părți uzuale, foarte ușor de consultat, în care alternează în mod

optim imaginea și textul.

Viorica Ela-Caraman a amintit aici *Enciclopedia vieții casnice* și *Enciclopedia lucrurilor care ne înconjoară*. Este o serie de două cărți absolut minunate, care îți aduc la picioare curiozitățile din lumea cunoașterii și asta ne face extrem de încrezători în creșterea intelectuală a copiilor, întrucât satisfacerea de timpuriu a acestor curiozități naște în dotarea lor instrumente de operare și ei trăiesc cu aceste instrumente. Automat, viața lor devine mai bogată, mai calitativă, mai împlinită spiritual, relatează Viorica Ela-Caraman. De exemplu, *Atlasul timpului*, o enciclopedie extrem de palpitantă pentru copii, care începe de la primele cunoștințe despre timp, și care adună cele trei domenii – istorie, sociologie, cosmologie. În continuare, avem versiunea engleză a cărții *Evolution*, care popularizează în rândul copiilor teoria lui Darwin și este făcută de Sarah Darwin, strănepoata sa, astăzi cercetător la Berlin. În persoana ei, avem un model al devenirii. Dacă ne întrebăm ce ajung marii cercetători ai lumii, iată că dau mai departe ștafeta cunoașterii, spune Viorica Ela-Caraman. În aceeași tematică a descoperirilor vin următoarele două cărți: *Douăzeci de minuni ale naturii* și *Douăzeci de minuni ale lumii*, care înmagazinează curiozitățile geografice din perspectiva unor personaje, îmbrăcând materia științifică într-o poveste.

De asemenea, Viorica Ela-Caraman a prezentat o carte de activități despre șah, o carte care povestește regulile șahului într-o

manieră foarte atractivă, personificând figurile. Sunt cărți deja achiziționate de școli profesionale unde se desfășoară cercul de șah. Cele mai noi apariții sunt volumele *Lucrul cel mai important și Oare de ce nu înflorește?* – cărți de ficțiune pentru copii, care popularizează, în povești, prin ficțiune, niște principii de viață. *Lucrul cel mai important* este despre toleranță, despre diferența dintre individualități, despre cum să ne comportăm într-o societate ca indivizi specifici și speciali, cu gusturi și aparențe distincte. *Oare de ce nu înflorește?* este despre cum putem să înțelegem lumea. Sunt cărți foarte jucăușe, dar care aduc o educație temeinică acolo unde avem nevoie, acceptarea lumii în care trăim în complexitatea ei, în diversitatea ei.

Urmează o altă serie foarte celebră pentru cititorul nostru și pentru bibliotecari – colecția „Mari clasici ilustrați”. Toate cărțile din colecție sunt ediții repovestite, în acord cu timpul și disponibilitatea cititorului. „Știm că cititorul de gimnaziu este asaltat de programa școlară, de viața lui zilnică dar și de tentațiile ecranului. Prin urmare, am oferit cititorului ediții echilibrate. Am scos *Marile speranțe* de Dickens și urmează Hector Malot cu *Singur pe lume*”, spune Viorica Ela-Caraman.

Trecând de la literatura pentru copii, Viorica Ela-Caraman a prezentat albumele de artă, prin care editura s-a remarcat în mod special. Din 2022, a apărut *Galeria de artă europeană*, un album care concentrează patrimoniul european al Muzeului Național de Artă. Cartea oferă cititorului reproducții pentru cultură generală, dar și pentru o experiență estetică. „Ducem lipsă de această cultivare pentru artă, trebuie să cultivăm și plăcerea statului în bibliotecă”, spune Viorica Ela-Caraman. Anul trecut, a apărut albumul *Îngerii* de Eudochia Robu, o pictoriță foarte interesantă, care s-a retras în Orhei, a revenit în patrie și pictează foarte mult, dar expune puțin. A apărut, de asemenea cartea Valeriei Barbas *Feel Harmony* (care documentează ruinele Filarmonicii într-o perspectivă artistică) și *Exod*, un album de fotografie semnat de Dorin Goian (un fotograf care a fost fascinat de contrastele spațiului nostru; timp de 30 de ani, de-a lungul tranziției, el a adunat fotografii care rezumă această parte a istoriei noastre, o parte care ne ajută să privim către noi înșine, o experiență vizuală deosebită). De asemenea, vorbim și despre Mihai Țăruș, un pictor foarte deosebit, cu un album care cuprinde ultima perioadă a creației sale, însoțită de o autobiografie, foarte interesantă și în raport cu istoria noastră.

„Mihai Țăruș a făcut școala la Sankt Petersburg, s-a opus realismului socialist, a învățat un concept nou, care constă din niște sinusuri care redau într-o manieră nonfigurativă realitatea și întreaga viață a amplificat acest concept, l-a aprofundat astfel încât să ofere ochiului imagini sofisticate, care ne bucură prin complexitatea lor”, afirmă Viorica Ela-Caraman.

Maria Pilchin a vorbit despre cărțile de ficțiune și poezie. Recent, la Editura Arc, a apărut o carte dramaturgia a Lucreției Bârlădeanu, *Crimă la Paris* și două volume de proză ale lui Iulian Frunțașu. „E un autor matur, un autor marketabil, ceea ce înseamnă că este foarte bun în evenimentele cărții”, afirmă Maria Pilchin. Volumul *Donatello, asasinul lui Putin* oferă o pastişă a realității, foarte actuală realităților de astăzi. Maria Pilchin a continuat cu Alexandru Popescu, un autor foarte curios, mai ales în sensul promovării, pentru că el vine dinspre jurnalism. Un autor care s-a impus, în primul rând, „prin subiect transnistrean, care, trebuie să recunoaștem, după Vladimir Beșleagă nu a fost atins în această notă de sus”, afirmă Maria Pilchin. „Alexandru insistă pe această temă și o are la îndemână, pentru că s-a născut acolo.

Despre *Doggy*, carte care îi aparține, Maria Pilchin a spus următoarele:

„Am scris cărți și am apărut la mai multe edituri, cărora le sunt foarte recunoscătoare și, cu siguranță, o să le mai dau manuscrite, dar ceea ce se întâmplă cu această carte este ceva ce încă mă dă peste cap, e de neașteptat. Eu am avut o prejudecată – n-am dat cărți la Editura Arc, pentru că, ziceam așa, e foarte facil să-ți scoți cărți la editura la care lucrezi. Și, la un moment dat, i-am dat lui Iurie Bîrsa acest manuscris, și s-a întâmplat. De aceea, cred că uneori trebuie să-ți ignori casa”.

Despre romanul *Spinoza. Capricii* de Val Butnaru, Maria Pilchin afirmă că este „colosal, un prozator și un dramaturg

important, cu foarte multă pregătire, cu foarte multă exigență, în primul rând, față de sine, prolific”.

A mai fost prezentată o carte de critică – *Regăsirea de sine în literatura română* de Ana Bantoș, „un volum de critică scris cu metodă, foarte aplicat”. O altă autoare este volumul de poeme *Cât mai avem mâinile libere* de Liliana Armașu, „o poetă foarte bună, care demult a confirmat mizele pe care le-a avut criticul Eugen Lungu”, spune Maria Pilchin. O altă poetă este Călina Trifan, „o poetă marcantă în generația ei, o poetă de o sensibilitate umană și poetică, știe să aducă în poezie subiecte, tehnici și imagini foarte diferite”. Volumul ei *O dublă în plus* conține o poezie „plină de tandrețe și de dragoste, foarte feminină, un manifest feminin; dacă ai citi și n-ai ști autorul, ai spune că e cu siguranță o femeie”, afirmă Maria Pilchin.

De asemenea, Editura Arc a scos cartea de poezie a Jarmilei Horáková, *Big Bangul care n-a avut loc*. „Colosal acest debut”, afirmă Maria Pilchin, pentru că Jarmila Horáková este o cehoaică, care a făcut românistică, care are o română perfectă și e o traducătoare foarte bună. Dumitru Crudu a facilitat venirea acestui volum înspre Editura Arc. Această poetă este și câștigătoarea Premiului pentru Debut oferit de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” în anul 2024. Maria Pilchin a mai vorbit de Ion Țurcanu, „un istoric foarte bun, aplicat, care prin *Izvodul pătimirilor* propune primul roman-document despre foamea din 1947.

Viorica Ela-Caraman a completat cele spuse de Maria Pilchin, prezentând-o pe Maria Mocanu cu *Dor de izvor* – un volum de interviuri cu mari personalități ale muzicii de pe ambele maluri ale Prutului. A mai fost menționat Sergiu Musteață, care face arheologia istoriei contemporane, scoțând din arhivele Europei diverse documente și publicând volumul *Paul Goma și Europa Liberă* (vol. II).

Menționăm că în curs de apariție la Editura Arc este un nou volum de poeme de Ivan Pilchin, „o carte de poezie care se alimentează din poezie”, după cum afirmă Viorica Ela-Caraman.

Foto: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”